

KUNST & STAD

NUMMER 2 | 2015

FAMILIE DISTILLEERDERIJ SINDS 1838
HOOGHOUTDIJ

CULTUURSTAD GRONINGEN

Waterwoordenfontein inspireert stad

CBK
GRONINGEN

IN DIT NUMMER

Kunst van afval 3 De Kunstuitleen als les-lokaal 5 25 jaar in Groningen 7 Kort nieuws 9 Leerlingen helpen bij muurschildering 16 Kunst in beeld 36 Afluisteren, bespieden en volgen 47 Hoogtepunten CBK 2014 48 Colofon 50

18 KUNST OP STRAAT EEN EXTRA DIMENSIE IN DE STAD 🎬

Geen kunst zo toegankelijk als kunst in de publieke ruimte. Je kunt er dag en nacht naar kijken en het kost niets. Kunst op Straat verrast, ontroert, amuseert, imponeert, schokt, stelt gerust of verbaast. Groningen door de ogen van kunstliefhebbers...

24 'IK WIL OP STADSSAFARI MET MIJN DUSHI'

Het is zomaar een zin die je zelf kunt invullen op het nieuwe cross-mediale platform voor de Groningse beeldende-kunstsector. Met veel enthousiasme is dit initiatief van het CBK omarmd door het Groninger Museum, House of Design en Academie Minerva...

13 JE EIGEN SCHOONHEIDSIDEAAL CREËREN MET BARBIEPOPPEN EN ACTION-MANNEN

Wat is mooi en wat is lelijk? Wie bepaalt het schoonheids-ideaal? Die vraag staat centraal in *De Maakbare Mens*, een kunsteducatieproject van modeontwerper Gerda Schepers...

45 WILDVANG: FIJN OVERZICHT VAN LOKAAL TALENT 🎬

Het bevindt zich overal in de stad en kiest z'n eigen koers: veelbelovend Groninger 'kunstwild.' Het CBK zet dit ongetemde talent in de spotlights tijdens het jaarlijkse event *Wildvang*. Voor het kleurrijke publiek kwam de laatste ronde te vroeg...

30 BÁM! WAKE-UP ART

"leuwww! Ik hoef dat écht niet te zien!" Kunst die binnenkomt laat ons op onalledaagse wijze zien dat niets op zichzelf staat. Enkele voorbeelden...

35 KIPPENVEL BIJ WATERKUNSTWERK 🎬

"Van sommige dingen krijg je kippenvel, wat een mooi kunstwerk." Het CBK haalde het waterkunstwerk van Julius Popp speciaal naar Groningen om te inspireren...

27 KUNSTDUO INFILTREERT IN SELWERD

Inwoners van Selwerd zouden de laagste toekomstverwachtingen hebben van alle Groningers. Maar is dat ook echt zo? Het kunstenaarsduo Martin & Inge Riebeek gaat op onderzoek uit...

INTERVIEW

“Ik ben een waarborger van verloren schoonheid”

“SOMS KLIM IK OVER HEKKEN OM SCHATTEN TE VERZAMELEN”

Alles wat **Ingrid Davids** (Ter Apel, 1986) meeneemt naar haar atelier is van de hand gedaan en kapot. Niets wordt gerepareerd, maar nutteloos is het allerm minst. Al die gebruikte, beschadigde en uit hun verband gerukte vondsten krijgen bij haar een podium. Ze vervullen de hoofdrol in haar kunstwerken, figureren, of vormen (een deel van) het decor. Davids studeerde in 2014 af in autonome kunst aan Academie Minerva. Inmiddels exposeert ze her en der in Nederland...

“**S**pullen liggen hier wel eens maanden- of jarenlang onaangeroerd, tot ik ineens weet waarvoor ik ze wil gebruiken. Ik heb ze op straat gevonden, of bij het strandjutten. Soms klim ik over hekken om materiaal te verzamelen. Voor mij is het geen afval, maar zijn het schatten. Ik zie mezelf dan ook niet als afvalkunstenaar, maar meer als waarborger van verloren schoonheid. Op dit moment ben ik vooral aan het onderzoeken wat ik met materialen kan doen, hoe ik ze zoveel mogelijk kan laten zijn wat ze zijn, en tegelijkertijd suggereren dat ze iets ánders zijn.”

LEES MEER >

“Na mijn eindexamenpresentatie in het CBK heb ik geëxposeerd in Amsterdam, Nijmegen en Arnhem. En pas nog hing mijn werk in Melklokaal in Heerenveen. Die ruimte is best een lastige, met zijn originele betegelde wanden. Ik wil vooral een eigen omgeving creëren, want mijn werk gaat over prikkeling, een avontuur aangaan, verwondering. Het gaat over het opnieuw kijken naar materiaal dat zich in eerste instantie nutteloos voordoet.”

IERLAND

“Mijn volgende stap is residenties doen. De uitwisseling met Ierland in mijn Minerva-tijd was geweldig. Dat wil ik ook elders in Europa doen. Ik vind de invloed van de omgeving interessant. In een stedelijke omgeving wordt mijn werk anders dan op het platteland.” <

DE KUNSTUILEEN ALS LESLOKAAL

- Leren over kleur aan de hand van Kunstuitleencollectie
- Educatieprogramma bedoeld voor ontwikkelen argumentatievaardigheden

Zo'n dertig middelbare scholieren van het Marne College in Bolsward stromen het CBK binnen. Ze komen voor het kunsteducatieprogramma dat leerlingen meeneemt in de wondere wereld van kleur. Hoofdinstrumenten voor deze kleurrijke middag: kunstwerken uit de CBK-kunstuitleencollectie.

"Hé, het lijkt net alsof dat blauw helemaal uit het schilderij komt!" roept een leerling. Ze staat met haar neus bovenop het kunstwerk om te ontdekken hoe dat komt. **Jos Boerjan** die de groep deze middag begeleidt, legt uit dat het een combinatie is van kleurgebruik, -contrast en techniek.

[LEES MEER >](#)

Het stukje kleurenleer dat de leerlingen zojuist hebben gehad, komt direct goed van pas. De kunsttieleencollectie van het CBK is een ideale basis voor kunsteducatie. Elke stijl en discipline is er vertegenwoordigd en dat maakt de collectie voor jonge mensen uiterst toegankelijk. Ze kunnen er kennismaken met onder andere fotografie, schilderkunst en zeefdruk. Abstract of figuratief, sober of kleurrijk. Vandaag ligt de focus op kleur. Wat doet kleur in een kunstwerk, wat wil de kunstenaar ermee vertellen en wat voel je erbij? Maar het begint met de basiskennis. Boerjan vertelt over primaire, secundaire, tertiaire en complementaire kleuren, kleuren mengen en kleurcontrasten. Het geeft de leerlingen handvatten om beter naar kunst te kijken.

En dat passen ze direct toe. Per tweetal kiezen de scholieren een kunstwerk uit de collectie. Aan de hand van een vragenformulier ontleden ze het kleurgebruik in het schilderij. “Het lijkt wel SM,” vindt een van de jongens die het voornamelijk rood-zwart gekleurde schilderij *Red Interior* heeft uitgekozen. Daarmee is een volgende eigenschap van kleur benoemd: ze kan associaties oproepen. De leerlingen kijken uit welke kleu-

ren het kunstwerk is opgebouwd, ze leren wat de functies van kleuren, contrasten en nuances kunnen zijn en waarom ze iets wel of niet mooi vinden. En... ze leren dat te beargumenteren. “Maar waarom vind je dat leuk? Beschrijf dat eens met gevoelens,” vraagt Boerjan aan een leerling om haar hierbij te helpen.

GRILLE

Duidelijk zichtbaar is dat met het toenemen van kennis ook het enthousiasme van de leerlingen toeneemt. Wat eerst in hun ogen misschien ‘saaie kunst’ was, is nu kunst waarmee ze iets kunnen. Jobbe wijst aan het einde een schilderij met een auto aan als zijn favoriet. De auto staat stil in de sneeuw, met een kapotte grille. Er zit niemand in. Het schilderij lijkt op het eerste gezicht nauwelijks kleur te bevatten. “Waarom nu juist dát schilderij? Behalve om de auto?” vraagt Boerjan. Jobbe kijkt geconcentreerd naar het doek. Na enig aarzelen is hij eruit: “Er brandt iets achter de grille, want het is daar oranje. En de koplampen zijn nog aan. Het is dus net gebeurd.” Hij heeft de functie van de kleur in het schilderij boven water. <

ACTUEEL

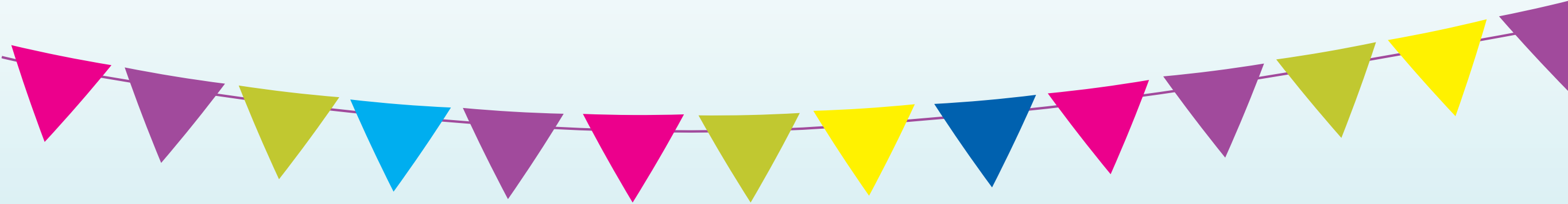
HIEP HIEP HOERA! 25 JAAR IN GRONINGEN

- [Stadsmarkeringen, Noorderzon, Tschumipaviljoen en Videobustop jarig](#)
- [Nu niet meer weg te denken uit de stad](#)

Opvallend veel culturele organisaties en kunstwerken in Groningen vieren in 2015 hun 25-jarig bestaan. Toeval? Nee, ze ontstonden stuk voor stuk in het jubileumjaar 1990. Het jaar waarin de stad Groningen 950 jaar bestond en dat uitbundig vierde met... kunst!

Het kon niet groot en vernieuwend genoeg in 1990. Voor de kunst in Groningen was het een topjaar. Een jaar vol eenmalige voorstellingen en ludieke acties, maar ook vol kunstwerken die anno 2015, nog geheel intact, herinneren aan dit uitbundige feestjaar. Neem de tien Stadsmarkeringen:

[LEES MEER >](#)

negen kunstwerken langs de belangrijke toegangswegen aan de rand van de stad en één op het Martinikerkhof. De negen 'grenswerken' verwijzen naar de markeringsfunctie van de oude stadspoorten en verbeelden elk een letter van de oude naam voor de stad Groningen: CRUONINGA. Slotstuk is het Cruoninga-monument op het Martinikerkhof. Het staat op de plek waar ooit een waterput stond, en wijst met zijn negen punten in de richting van de verschillende eigentijdse stadspoorten. Deze tienvoudige trots van Groningen kwam tot stand onder leiding van architect **Daniel Libeskind**, die zelf de Stadsmarkering *Open Book* aan de A7 west ontwierp. Negen vooraanstaande kunstenaars en architecten ontwierpen de andere. Anno nu maken ze de groei van de stad duidelijk zichtbaar en vormen ze bakens van herkenning: dit is Cultuurstad Groningen. Meer weten? In juni organiseert het CBK busreizen langs de markeringen om het verhaal erachter te vertellen.

LIEFHEBBERS

Een andere kwart-eeuwer, ook niet meer weg te denken uit Groningen, is het internationaal vermaarde Noorderzon Festival. Leuk weetje: de 'Zomermanifestatie Noorderzon' werd 25 jaar geleden in het leven geroepen om een alternatief te bieden voor mensen die niet op vakantie konden. Inmiddels is het omgekeerd: heel wat liefhebbers gaan de twee-

de helft van augustus niet op vakantie omdat er dan Noorderzon is. Het festival is ontstaan uit De Parade en scheidde zich daar na drie jaar van af omdat het meer regionale acts in de programmering wilde opnemen. De rest is geschiedenis: met zo'n 135.000 bezoekers is Noorderzon het grootste festival van de stad. Vakantie inplannen? Noorderzon is dit jaar van 20 t/m 30 augustus.

NP3

En dan de paviljoens op het Here- en Emmaplein: het Tschumipaviljoen van **Bernard Tschumi** en Videobusstop van **Rem Koolhaas**. Beide het resultaat van *What a Wonderful World*, een manifestatie van het Groninger Museum en de gemeente Groningen. Samen met nog drie andere – inmiddels uit het Groninger straatbeeld verdwenen – videopaviljoens, moesten deze deconstructivistische bouwwerkjes de videoclip vanuit de huiskamer naar de openbare ruimte verplaatsen. De Videobusstop doet dat nog steeds – mediacombinatie NP3 voert het gebouwtje met uiteenlopende videokunst onder de noemer NPeg, het Tschumipaviljoen is een eigentijds podium voor multimedia installaties geworden. Voor busreizigers zijn het een soort poorten naar de binnenstad. Eind april biedt het volledig van glas en stalen Tschumipaviljoen een podium aan de startende Groninger kunstenaar **Karin Post**. <

KORT NIEUWS

VERHALENBUNDEL OVER LEVEN MET VERSTANDELIJK BEPERKTE MOEDER MOET ER KOMEN

Het Hendrik de Vriesstipendium 2014 voor beeldende kunst is toegekend aan **Iris de Groot** en het duo **Sanne Valstar & Erik Trip**, ook wel bekend als Vlaplif. Ze hebben elk een prijs ter waarde 6.000 euro gewonnen voor de productie en presentatie van nieuw werk. De Groot wil met het geld een verhalenbundel in stripvorm maken waarin ze herinneringen ophaalt aan haar jeugd met een verstandelijk beperkte moeder. "Het is een zeer persoonlijk en eigentijds onderwerp waar nog weinig over is geschreven. Dit boek moet er komen," aldus de jury. De plannen van Vlaplif met het stipendium zijn minder concreet. Toch was de jury direct overtuigd. Volgens haar willen de twee kunstenaars met hun werk de verbeeldingswereld van de beschouwer reorganiseren en de elasticiteit van de fantasie testen. Daarom is het duo volgens de jury een terechte winnaar. Het Hendrik de Vriesstipendium is een jaarlijkse aanmoedigingsprijs van de gemeente Groningen om de artistieke ontwikkeling van jonge professionele kunstenaars te stimuleren. ■

[LEES MEER >](#)

KORT NIEUWS

DUURZAME LED-LAMPEN VOOR KUNST OP STRAAT

De Kunst-op-Straatafdeling van het CBK wil graag bijdragen aan de ambitie van Groningen om een duurzame stad te zijn. Enkele kunstwerken zijn daarom aangepast. In het lichtkunstwerk van **Peter Struycken** in de parkeergarage Ossenmarkt zijn de lampen vervangen door LED-lampen. De nieuwe lampen in dit kunstwerk besparen niet alleen energie, maar gaan ook drie tot vijf keer langer mee. Door de aanpassing is de maximale levensduur nu vijftien jaar. Ook de lampen in de Stadsmarkeringen *S01*, langs de A28 en *S07*, in het noorden van de stad, gingen over op LED-verlichting. ■

DOVENMONUMENT SPRANKELT OP 125E VERJAARDAG

Het oudste monument van Groningen eert **Henri Daniël Guyot**, de stichter van het Koninklijke Instituut voor Doven dat dit jaar 125 jaar bestaat. Ter gelegenheid van deze verjaardag voerde het CBK samen met Stadsbeheer groot onderhoud uit aan het monument. Het werk is

een erezuil, dat met symbolen verwijst naar het overlijden van Guyot en naar de dood in het algemeen. Erop staat een urn met daarboven een vlam. In de hoekpalen van het hekwerk rondom de gedenkzuil keert de brandende en omgekeerde fakkel terug als symbool van sterfelijkheid en vergankelijkheid. **Charles Sigault** en zoon **Jean Francois** realiseerden het monument, dat op het Guyotplein naast de Ossenmarkt staat. ■

PORTRET OUD-BURGEMEESTER

Hans Ouwerkerk, voormalig burgemeester van Groningen, is door **Milan Smidt** geportretteerd. Van enkele oud-burgemeesters ontbrak een portret in het stadhuis. Op initiatief van oud-burgemeester **Ruud Vreeman** worden zij door talentvolle Groninger kunstenaars gemaakt. Het CBK adviseert hierbij. ■

CBK DOET EDUCATIE MET TSCHUMI

Na programmatische en promotionele samenwerkingen intensiveert het CBK nu ook op educatief vlak de banden met het Tschumipaviljoen.

De organisaties ontwikkelen samen een educatieprogramma voor middelbare scholen dat dit najaar plaatsvindt. De organisatie van het paviljoen op het Hereplein kan zo gebruikmaken van de expertise bij het CBK. ■

LAMPEN HERINNEREN AAN MUUR

Het buurtcentrum Poortershoes in de Oosterpoortwijk had moeite met haar zichtbaarheid. Het centrum zit niet direct aan de straatkant, maar aan een binnenplein. Met een kunstwerk wilde het buurthuis daarom meer aandacht van passanten aan de straatzijde trekken. Daartoe klopte het buurthuis aan bij het CBK. Na een pitch won **Marjet Zwaans** de opdracht. Op eigenzinnige en toegankelijke wijze legt de kunstenaar een relatie tussen het verleden en het heden van het Poortershoes. Drie lichtobjecten steken boven het muurtje voor het buurthuis uit. LED's in het plexiglas vormen lijnen en suggereren lichtgevende voegen. Zwaans refereert hiermee aan de hoge muur die ooit het speelplein van de voormalige school voor schipper-skinderen begrensd. ■

[LEES MEER >](#)

NOORDERZONPROJECT NAAR VOEDSELBANK

‘In producten zoals vanille-ijs zit geen vanille, maar vanilline. Dit is synthetische vanille gemaakt van houtafval uit de papierindustrie.’ Zomaar een weetje over voedsel uit het Noorderzonproject van vormgever **Maren Lösing**. Ze realiseerde het project binnen het talentontwikkelingsprogramma van het CBK. Met acht ogenschijnlijk schattige tafels wil ze de herkomst van voedsel ter discussie stellen. Op de rand staat daarom een weetje over de herkomst van ons voedsel. Na afloop van het Noorderzonfestival zijn de tafels bewaard gebleven. Op verzoek van Lösing hebben twee van deze een herbestemming gekregen; de *tomaattafel* staat vanaf nu bij de Voedselbank en de *honingtafel* is naar de Groninger Bijenhoudersvereniging gegaan. <

“Kunst en
cultuur
MAKEN ONS
GEZOND,
slim
en gelukkig.”

Pascal Gielen

hoogleraar kunstsociologie en cultuurpolitiek

DE SCHEPPING VAN EEN EIGEN SCHOONHEIDSIDEAAL

- > Project maakt leerlingen bewust van keuzevrijheid
- > Doelstelling: het ontwikkelen van een eigen mening

Wie bepaalt er eigenlijk wat het schoonheidsideaal is? Die vraag is het uitgangspunt voor *De Maakbare Mens*, een kunsteducatieproject dat modeontwerper **Gerda Schepers** in samenwerking met het CBK op basis- en middelbare scholen in Groningen uitvoert. Het project maakt leerlingen bewust van de schoonheidsidealen die hen worden opgedrongen en draagt bij aan hun weerbaarheid en hun besef van keuzevrijheid. “Ik laat ze zien dat iets ook mooi kan zijn als het niet voldoet aan een schoonheidsideaal.”

Wat is mooi en wat is lelijk? Is het wel mogelijk om als normaal mens te voldoen aan de Photoshop-idealen die je krijgt voorgespiegeld? “Natuurlijk niet! Moet je dat dan eigenlijk wel willen?” Schepers, die tijdens haar modeopleiding aan Academie Minerva voortdurend geconfronteerd werd met heersende schoonheidsidealen, grijpt dergelijke thema’s nu aan voor haar kunsteducatieprojecten. Ze houdt van onderwerpen die ‘schuren’, die soms lastig met creativiteit te rijmen zijn en andere tegenstellingen in zich bergen. “Zulke thema’s dragen bij aan het ontwikkelen van een eigen mening en visie.” Precies de doelstelling van *De Maakbare Mens*.

LEES MEER >

Startpunt van het project is een bezoek aan het kunstwerk *Ultra* van **Silvia B**: het huizenhoge kunstwerk van een diva die probeert te voldoen aan schoonheidsidealen. Het heet niet voor niets schoonheidsideaal: het Griekse woord *idea* (vorm, gestalte, idee) – vooral bekend geworden door Plato's ideeënleer – betekent in Platonische zin: iets dat niet in de alledaagse werkelijkheid bestaat, maar daarin wel gestalte kan krijgen of gedeeltelijk gerealiseerd kan worden. Schepers: "Terug in de klas bespreken we ons bezoek aan *Ultra* en praten we over onze eigen schoonheidsidealen en die uit andere culturen. De lange nek die bij vrouwen ontstaat door steeds meer metalen ringen om de nek te plaatsen. De schijven zo groot als schotels, die bij Afrikaanse stammen in de onderlip zijn geplaatst. Het maakt veel reacties los. Het is mooi om mee te maken hoe openhartig de leerlingen daarna over zichzelf

en hun eigen schoonheidsidealen praten. Ook de jongens durven zich heel kwetsbaar op te stellen."

Dan is het moment aangebroken om materialen voor hun eigen kunstwerk bij elkaar te zoeken. "Dat is het mooiste moment," vertelt de modeontwerpster. "Op tafel liggen dozen met klei, losse ledematen, rompen en hoofden van barbiepoppen en Action-mannen. De leerlingen willen onmiddellijk twee armen, twee benen, een hoofd en een romp pakken om weer een complete mens te maken, maar dat mag van mij niet. Ik wil dat ze uit de geijkte kaders breken. Ik probeer een omslag in hun denken te bewerkstelligen, zodat ze een kunstwerk maken dat wél mooi is als kunstwerk, al voldoet het niet aan hun schoonheidsidealen. Zo leren ze dat schoonheid vele gezichten heeft."

[LEES MEER >](#)

HULPMIDDELEN OM ANTI-SCHOONHEID TE VERDOEZELEN

Een fijn, bleek gezicht met hoge jukbeenderen, een hippe bos haar en een piercing onder de lip. Op het eerste gezicht voldoet deze dame aan bekende schoonheidsidealen. Maar niets is minder waar. De vrouw is een pop, waarvan de verhouding tussen boven- en onderlijf niet klopt. Onder de doorzichtige rok bungelen haar beentjes. Zij heeft zichzelf als het ware verheven in de op wieltjes geplaatste crinoline, omdat ze niet aan het gangbare schoonheidsideaal van lange benen kan voldoen, en beweegt zich met armprothesen voort. Kunstenaar Silvia B. werd voor dit beeld geïnspireerd door de huidige wetenschappelijke ontwikkelingen, die bijdragen aan de maakbare mens. De dame is een anti-schoonheid; een optelsom van verschillende typen en stijlen. <

In grote concentratie werken de leerlingen aan hun eigen kunstwerken

LEERLINGEN DRAGEN BIJ AAN MUURSCHILDING

- Gastles met echte kunstenaar vormt basis kunstwerk
- School vraagt expliciete aandacht voor lezen

Bij de tafels in de aula van OBS De Pendinghe in Selwerd staan tweetal-
len leerlingen druk te overleggen. Wie maakt de schets? Wie van beiden
gaat er mengen en wie schilderen? Het overleg verloopt spontaan en soe-

pel. De eerste resultaten van het mengen vergroten de motivatie. Lang-
zaam verschijnen er fantasierijke portretten op papier. Beeldend kunste-
naar **Rix Wierenga** zal ze gebruiken voor een muurschildering.

[LEES MEER >](#)

Samenwerken met kinderen is voor de kunstenaar als thuiskomen. Door dat ze eenzelfde beeldtaal gebruikt, met eenvoudige vormen en heldere kleuren, kan ze goed met hen communiceren. Haar werk is voor leerlingen daardoor heel toegankelijk en hun werk voor haar. Vijftien jaar geleden bracht Wierenga wandschilderingen aan in de nieuwbouw van de school. Dit schooljaar staat de uitbreiding van het kunstwerk op het programma. De schilderijen van de leerlingen spelen daarin een belangrijke rol. Om tot deze schilderijen te komen, klopte de directeur van De Pendinghe voor een gastles aan bij het CBK. Expliciet vroeg hij hierin het thema 'lezen' op te nemen, omdat de school haar focus sterk richt op taal. De wijk Selwerd huisvest zo'n 88 nationaliteiten, waaronder ook jonge kinderen die de Nederlandse taal nog niet goed machtig zijn. De school besteedt daarom extra aandacht aan taalonderwijs. **Margriet Diertens**, zelf ook kunstenaar, geeft de gastles namens het CBK, in overleg met Wierenga. Als uitgangspunt neemt ze reisverhalen. Met veel enthousiasme betreden de leerlingen de wereld van het kleuren en mengen, en neuzen ze rond in het boek *Natural Fashion: Tribal Decoration from Africa* van fotograaf **Hans Silvester**, dat de gastdocent ter inspiratie voor hen heeft mee-

genomen. Zodra Diertens het startsein voor het schilderen geeft, steken ze in duo's van wal, gewapend met grote vellen papier, potten water en alleen primaire kleuren verf. Wit natuurlijk ook, zwart alleen met mate. Geïnspireerd door het boek en de resultaten van het mengen, werken de leerlingen met grote motivatie en concentratie. Het plezier spat ervan af. En het resultaat is er naar. De leerkrachten zijn verrast over de samenwerking van sommige koppels.

Wierenga neemt alle schilderijen mee naar haar atelier en zal de kinderkunstwerken selecteren die het meest geschikt zijn om de bestaande muurschildering mee aan te aanvullen. Het is wel altijd heel moeilijk om te kiezen, weet ze uit ervaring. "Schoonheid en toepasbaarheid gaan niet altijd samen. Toch doe ik zelf ook concessies. Kinderen hebben wel eens de neiging tot priegelwerk, en hoewel dat lastiger te verwerken is, hoort het er bij." Met de kunststukjes is ze in ieder geval heel tevreden. <

De kunstenaar heeft intussen de muurschildering aangebracht.

In samenwerking met OBS De Pendinghe

“Een verbindende plek waar ik graag ga piesen,” zegt Ronald Hünneke

KUNST OP STRAAT

“EEN EXTRA LAAG IN ONZE BELEVING”

Geen kunst zo toegankelijk als kunst in de publieke ruimte. Je kunt er dag en nacht naar kijken en het kost niets. In je eigen leefomgeving koester je de veiligheid van het bekende, elders geniet je van de charme van het onverwachte. Kunst op Straat verrast, ontroert, amuseert, imponeert, schokt, stelt gerust of verbaast. Je vindt het mooi of lelijk, maar het voegt altijd iets toe. Groningen door de ogen van kunstliefhebbers...

Ik denk dat bewoners door kunst hun omgeving meer zullen omarmen,” zegt **Roel Steenbeek** in zijn boek *Zonder titel*. Als voormalig bestuursvoorzitter van woningcorporatie Ymere investeerde hij, in co-creatie met onder meer het Amsterdams Fonds voor de Kunst, flink in Kunst op Straat. “Door Kunst op Straat voelen bewoners zich meer eigenaar van een wijk,” aldus Steenbeek. We kennen het gevoel allemaal: het kunstwerk op het pleintje in de wijk waar je wortels liggen, hoef je niet mooi te vinden om eraan gehecht te zijn. Het hoort bij je leefomgeving en daardoor heeft het emotionele waarde. Je eigenaar voelen van kunst heeft alles te maken met betrokkenheid. Toch blijft de visie op kunst in de openbare ruimte een heel persoonlijke. We vroegen een aantal kunstliefhebbers naar hun visie op de Kunst-op-Straatcollectie van Groningen.

[LEES MEER >](#)

Janet Mullarney - *Farsi Largo/Making space*

BETEKENIS

In de winter zit hij er warmpjes bij, de *Man in ligstoel* in de Bataviastraat in Groningen. De omwonenden kleden hem aan met muts en sjaal zodra de winter zijn intrede doet. Dat is wel anders geweest toen het bronzen kunstwerk van **Hans Mes** in 1984 werd geplaatst, in het kader van herinrichtingsplannen in de Indische Buurt. De kunstenaar liet zich inspireren door het leven van koloniale in Batavia, maar ook door het grote aantal junks dat de buurt bevolkte ten tijde van de renovatie. De uitgeteerde gestalte viel aanvankelijk niet bij alle bewoners in de smaak. **Ronald Hünneke**, filosoof en docent aan de opleiding Kunst, Cultuur en Media van de Rijksuniversiteit Groningen noemt het interessant als een kunstwerk na enige weerstand door de buurt wordt omarmd. “Kunst hoeft niet mooi te zijn,” vindt hij. “Wel interessant of nog liever: intrigerend. In dit geval groeit er iets, waardoor het beeld van waarde verandert. Het zou goed kunnen dat de buurtbewoners er over honderd jaar weer een heel andere betekenis aan geven. Dat is een boeiend proces.”

Dat proces kun je volgens **Anne Reenders**, oprichter van Kunst voor Kunstzaken en mede-initiatiefnemer van de website Publiek Gemaakt, ook doelbewust in gang zetten. “Een heel goede manier daarvoor is om met kunstprojecten op de stadsontwikkeling aan te sluiten, zoals met de serie striptekeningen op de bouwschutting van het Groninger Forum. Zo betrek je mensen bij kunst in de openbare ruimte. Heel sterk ook dat de gemeente dit soort kunstprojecten niet alleen toejuicht, maar ook financieel ondersteunt. Dat is een samenwerking om trots op te zijn.”

Frank Havermans - KAPKAR / CDH-2P2

ONTROERT

Ook **Niek Verdonk**, van 2004 tot januari 2015 stadsbouwmeester van de gemeente Groningen, is een voorstander van dergelijke samenwerkingen. “Het is een mooi, simpel doel om met kleine, fraaie kunstwerken mensen te ontmoeten die nooit in een museum komen. Zoals met het beeld van **Jan Wolkers** aan Paterswoldseweg (*Olga met kat*) of met *Kind met lam* aan de Ubbo Emmiusingel (**Fransje Carbasius**). Maar het is ook heel goed dat we niet meer letterlijk bij ieder gebouw een kunstwerk hoeven, maar vaker sparen, potjes samenvoegen en de krachten bundelen, zodat we groter kunnen uitpakken, met een hoger schaalniveau.” Als voorbeeld noemt hij het alom geprezen *Ultra* van **Silvia B.** bij het Cascadecomplex, dat hij prachtig vindt. Een ander waardevol project is volgens Verdonk het robuuste *KAPKAR / CDH-2P2* van **Frank Havermans** aan de Hoornsedijk in Corpus Den Hoorn. “Het heeft betekenis op wijkniveau, maar ook voor de stad en de passanten. Dat het samen met bewoners tot stand is gekomen, vind ik ook heel aardig, maar in die lijn moeten we niet doorschieten. Kunst mag nooit door de knieën gaan. Kunst hoeft niet door iedereen begrepen te worden. Het heeft zelfs iets fascinerends als niemand het begrijpt.”

Voor Hünneke is die fascinatie zelfs een must. Het *Tschumipaviljoen* noemt hij ‘prikkelend’ en ook *Farsi Largo*, de hangende sculptuur van **Janet Mullarney** op het Waagplein. “Ik zit daar vaak op het terras. En telkens wordt dat werk opnieuw onderdeel van wat ik op dat moment denk. Het is interessant, omdat de interpretatie niet vastligt.” Ook het openbaar toilet van architect **Rem Koolhaas** en fotograaf **Erwin Olaf** aan de Reitemakersrijge vindt Hünneke prachtig. “De plek verbindt,

LEES MEER >

Peter de Kan - Over bruggen

door de functie van het gebouw, doordat beide seksen op dezelfde plek samenkomen. Dat is heel sterk. Zeker omdat het een plek is waar je graag gaat piesen. Als het er schoon is, tenminste.”

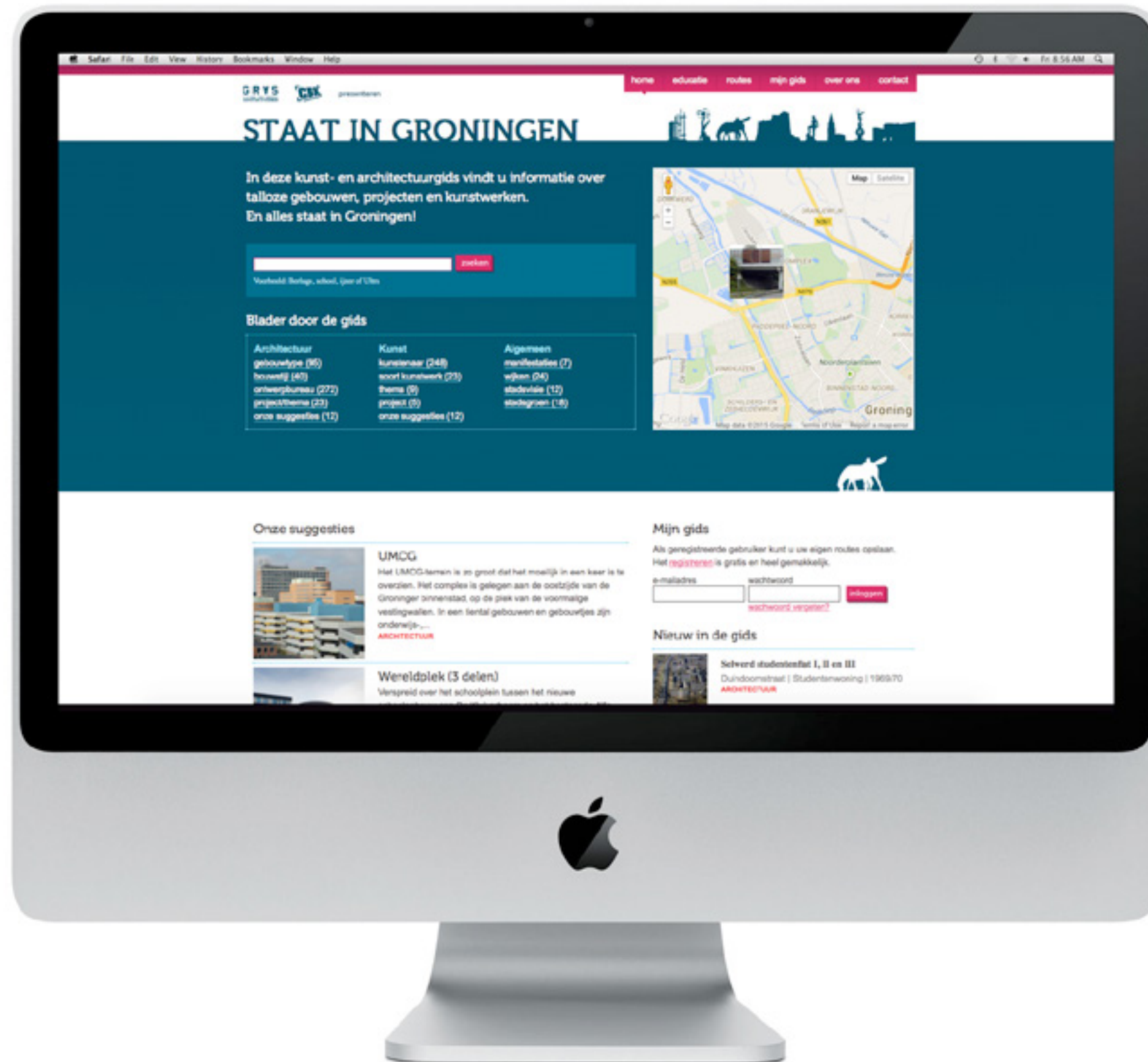
GLIMLACH

Onverwachte kunst, daar houdt marketeer bij Marketing Groningen, **Wouter Steenhuisen**, van. “Daar ligt nog wel een kans, om wat meer van die onverwachte kunst in het straatbeeld te brengen. Zoals het gedicht van **Werkman**, dat zichtbaar wordt zodra de Oosterbrug opengaat. Dat soort kunst tovert een glimlach op je gezicht. Ik vind kunst überhaupt heel belangrijk, het brengt een extra laag aan in hoe we denken, in onze beleving. Daarom is de website *staatingroningen.nl* zo tof. Pas als je de achtergrond en de aanleiding voor het werk uitlegt, kun je kunst breder toegankelijk maken.”

De filosoof doet er nog een schepje bovenop. “Kunst die schuurt, waarvan de betekenis niet vastligt, dát is kunst die ertoe doet. Daarmee kan Groningen nog heel wat winst behalen: met dappere, spannende kunst. Zodat we geen provinciestedje worden, maar een klein Berlijn.” <

Op **www.staatingroningen.nl** – een samenwerking tussen het CBK en Platform GRAS – vind je alle info over kunst in de openbare ruimte en architectuur.

Kunst op Straat komt tot stand in samenwerking met buurtbewoners, wijkorganisaties, woningbouwcorporaties, stedenbouwkundigen en architecten

ONTDEK GRONINGEN

Op www.staatingroningen.nl vind je alle Kunst op Straat in Groningen, veel gebouwen en informatie over de stad

KUNST OP STRAAT IN CULTUURSTAD GRONINGEN

Een verbinding tussen bewoners en stad

ACTUEEL

Jolinde Beuling (midden), Ronald Rooijackers, Willemien Bouwers (rechts) en Maartje Landsman (niet op foto) vormen hoofdredactie van nieuw kunstplatform, Marjolein van der Meer (links) is projectleider

‘IK BEN CHILL EN WIL MET MIJN DUSHI OP STADSSAFARI’

- > CBK maakt platform voor beeldende kunst
- > Jonge mensen vertellen verhaal achter kunst en design

Begin juni gaat het online: het kersverse digitale platform voor de Groningse beeldende-kunstsector. Met veel enthousiasme is dit initiatief van het CBK omarmd door het Groninger Museum, House of Design en Academie Minerva. De instellingen willen met het platform de professionele beeldende en toegepaste kunst in zijn volle omvang en op een verrassende manier presenteren aan een ‘jonge’ doelgroep.

‘Ik ben chill en heb zin in een stadssafari met mijn Dushi,’ het is zomaar een zin die je zelf kunt invullen op het cross-mediale platform om je te laten verleiden tot het aanbod. “Naast filmpjes, sprankelende verhalen en beelden,” vertelt projectleider **Marjolein van der Meer**. Ze begon met een inventarisatie van de behoeftes in het veld en deed vooronderzoek. Nu het er bijna is, is ze opgetogen. “Eindelijk wordt het concreet. We zitten in de laatste fase van de bouw van de site. Samen met de partners geven we vorm aan de redactie en bespreken we de invulling van de social media.”

Maartje Landsman van Academie Minerva is blij met het initiatief van het CBK. “Vanuit de academie willen we meer samenwerken met het veld

[LEES MEER >](#)

en aanhaken op lopende projecten. En we hebben behoefte aan meer afstemming.” In dat laatste voorziet het platform door een inlog voor de sector. In een voor het publiek afgeschermd gedeelte kunnen instellingen hun programma’s delen en data op elkaar aanpassen. “Je ziet nu dat er op bepaalde dagen heel veel activiteiten zijn en op andere geen,” zegt **Ronald Rooijakkers** van het CBK. “Mooier is het dat je vooraf weet: op die dag doet deze instelling dit, wil ik dan ook op die datum programmeren, of kies ik een andere?”

CROSS-SECTORAAL

Maar het platform is er nog veel meer voor het publiek. Wat is het verhaal achter dit kunstwerk? Wat inspireerde de kunstenaar? Hoe kwam deze ontwerper op dit idee? Dat gaan we straks lezen in verhalen en filmpjes die jonge schrijvers op de nieuwe website publiceren. Om te inspireren en verleiden. “We zijn geen agendawebsite,” zegt **Willemien Bouwers** van het Groninger Museum. “Die zijn er al genoeg. We kiezen voor een journalistieke insteek.” “We willen het verhaal achter de kunst vertellen,” vult Van der Meer haar aan. Aan een publiek dat volgens de instellingen nog niet rijk genoeg vertegenwoordigd is: potentiële bezoekers tussen de 20 en 40 jaar. “En we stemmen wel af met Marketing Groningen en Uit Groningen,” benadrukt de projectleider.

Voor de toegepaste kunst is House of Design partner in het platform, met **Jolinde Beuling** als afgevaardigde. “Door onze bijdrage kunnen we ook noordelijke designers vertegenwoordigen. We zijn een kleine organisatie, daarom werken we flexibel en cross-sectoraal, het platform biedt ons straks nog meer samenwerkingskansen.” Dat is precies wat het platform voor ogen heeft: er zijn voor de kunst en de sector. “Iedereen

mag aanhaken,” zegt Van der Meer, “zolang het gaat om de professionals in Groningen.” Landsman beaamt dat: “Een goed kunstklimaat is fijn voor onze Minerva-studenten. We denken met dit platform hieraan te kunnen bijdragen.”

Voor de samenwerking met jonge schrijvers is bewust gekozen. “Het is een win-win situatie,” zegt Bouwers. “Het mes snijdt aan twee kanten: aanstormend schrijftalent krijgt een podium onder begeleiding van een beroepsteam, en de samenwerkende kunstinstellingen kunnen gebruikmaken van de brug die de ‘studenten’ slaan naar hun leeftijdsgenoten. Nog even los van de zichtbaarheid van de beeldende en toegepaste kunst,” gaat Bouwers verder. Want daar is behoefte aan, heeft Van der Meer ontdekt tijdens haar vooronderzoek.

Misschien is win-win zelfs wel een beetje zacht uitgedrukt. Want niet alleen zijn de uitdagingen getackeld om een hoofdredactie te vormen vanuit verschillende instellingen en om de doelgroep te bereiken. Ook over het contact tussen de instellingen onderling is nagedacht. Door het platform zijn ze nauw met elkaar verbonden: Groninger Museum, House of Design, Academie Minerva en het CBK. Deze verbinding en samenwerking heeft als pluspunt dat ze meer van elkaar weten. En dat ze kennis kunnen delen. Beuling: “Ik vind het fijn om met deze ‘collega’s’ samen te werken. Ik leer van hen en hun werk.”

Op dit moment bevindt het platform zich in de testfase. De hoofdredactie – bestaande uit Beuling, Bouwers, Landsman en Rooijakkers – onderzoekt intussen de mogelijkheden van aanvullende media en kanalen. In juni organiseren ze gezamenlijk de kick-off. <

In samenwerking met Groninger Museum, House of Design, Marketing Groningen en Academie Minerva

“ Cultuur
is verbonden
MET HET VERLANGEN
VAN MENSEN
om betekenis te geven
aan het leven. ”

Jet Bussemaker

Minister van Cultuur, Onderwijs en Wetenschap

REPORTAGE

Kunstenaars maken portret van Shahrazed Behmessaoud
over leven in 'slechtste wijk' van Groningen

KUNSTENAARS INFILTREREN IN WIJK

OP BEZOEK IN SELWERD - EEN KUNSTPROJECT

Het rapport 'Wijkontwikkeling Selwerd' stelt dat de inwoners van Selwerd de laagste toekomstverwachtingen hebben van alle Groningers. Maar is dat ook werkelijk zo? In opdracht van het CBK gaat het kunstenaarsduo Martin & Inge Riebeek op onderzoek uit. De twee brengen, vergezeld door een cameravrouw, drie volle dagen door in het hart van de wijk om te verkennen wat er leeft en om zich te laten inspireren...

Selwerd: een naoorlogse wijk in het noorden van de stad die staat voor een aantal uitdagingen. Er zijn veel jongeren met obesitas, er leven veel nationaliteiten, er wonen veel ouderen. En sinds kort is een aantal flatgebouwen bewoond door louter studenten. Kunstenaars **Martin & Inge Riebeek** wonen in Breda en bekijken Selwerd met een onbevangen, frisse blik. De uitkomsten van hun onderzoek, interviews en videoportretten vormen de basis voor een verdere uitwerking in een kunstproject.

BOXERSHORTS

Camera draait, doek tegen de felle zon, vrouw met zachtgele hoofddoek ervoor. Vandaag interviewt Inge Riebeek een Algerijnse vrouw van

[LEES MEER >](#)

41 jaar: **Shahrazed Behmessaoud**. Samen met cameravrouw **Marieke Wijnen** tekent ze haar verhaal op. Over hoe ze als Algerijnse vrouw twaalf jaar geleden in Selwerd kwam wonen en er nu klaar voor is: als het meezit kan ze in september aan een hbo-opleiding beginnen. Eerder werd ze al actief in de wijk. Behmessaoud: “Ik werd gek van dat thuiszitten. Ik wilde onder de mensen zijn, iets nuttigs doen. Gelukkig kon ik als gastvrouw vrijwilligerswerk doen bij Jeugd & Gezin.” De spraakzame Behmessaoud gaat verder: “In 2010 kreeg mijn moeder borstkanker, maar door privéomstandigheden kon ik niet naar haar toe. Ik wilde een nachtjapon voor haar maken die ze makkelijk aan en uit kon trekken na de operatie, zonder dat ze steeds haar hoofddoek op en af hoefde te doen. Dus wilde ik op naailes.” Ze kwam bij Van Hulley terecht, een bedrijfje dat boxershorts maakt van overhemden. Vrouwen die anders thuis zitten, krijgen er een werk-leertraject aangeboden. “Ik was wel een hele dure leerling,” lacht Behmessaoud. “Alles wat ik aanraak, gaat kapot. Dus eerst deed ik allerlei makkelijke karweitjes zoals strijken. Maar ik had een geweldige baas. ‘Het komt écht goed,’ zei ze steeds. Net zolang tot ik het vak echt had geleerd.”

In deze drie dagen worden acht mensen door het duo Riebeek & co op deze manier geïnterviewd en gefilmd. Van stadsdeelcoördinator **Peter Wijnsma** kregen de kunstenaars de namen van mensen die actief zijn in de wijk, vertelt Riebeek. “Die mensen kunnen veel over de wijk vertellen. Bewoonster **Nadja Kirienko** is zo iemand. Ze kwam 36 jaar geleden zó uit de Oekraïne in Selwerd wonen, als eerste buitenlandse bewoner. “Nadja is heel bevlogen. Ze werkt in de Droomfabriek met kinderen en zag dat zij veel te weinig fruit aten. Vorig jaar startte ze

“ IN NEDERLAND BEDENKEN JULLIE OPLOSSINGEN VOOR PROBLEMEN DIE ER NIET ZIJN ”

het project *Meer eetbaar groen in Selwerd* om bewoners te stimuleren fruitbomen in hun tuin te planten. Ook kunnen ze een fruitboom adopteren die op een openbare plek wordt geplant. Het idee erachter: samen plukken en oogsten ter bevordering van de sociale cohesie in de wijk, maar ook: meer fruit voor de kinderen.”

Op straat duikt ineens de 76-jarige mevrouw Vink op. Ze woont al een eeuwigheid in Selwerd en kijkt met open vizier naar de wijkveranderingen. “Toen er Armeniërs tegenover ons kwamen wonen, zei een buurvrouw: ‘Zij zijn hier toch komen wonen? Laten ze zich dan maar aan óns voorstellen.’ Maar daar wilde ik niets van weten. Ik kocht een plant en bracht die als welkomstcadeau naar de Armeense familie.” Mevrouw Vink is geliefd in de wijk blijkt op straat. Ze wordt door iedereen gegroet. De aanwezigheid van de camera trekt sowieso de aandacht. Riebeek is er blij mee. De geplande interviews geven volgens haar nog geen reëel beeld van de wijk. Ook de spontane verhalen van de straat, zoals mevrouw Vink, moeten gehoord. Want, zo zegt ze: “Hoe breder je het trekt, hoe interessanter het wordt.”

Shahrazed Behmessaoud vertelt haar verhaal

DAT CONFLICTEERT

Met statistieken kun je niet zo veel, vindt Riebeek. “De mensen die ik spreek zijn heel positief. En als ik naar de wijk kijk, denk ik: het is hier helemaal niet zo verkeerd, maar ik besef wel dat er problemen zijn. Het is duidelijk dat er veel mensen in de wijk zijn zonder baan, ook veel eenoudergezinnen. Er leven hier zo’n 90 nationaliteiten, en er zijn wat probleemgevallen op één plek geconcentreerd. Dan krijg je mensen met problemen én verschillende nationaliteiten bovenop elkaar, dat conflicteert. En drie hoge flats tot studentenflats verbouwen helpt ook niet erg voor de saamhorigheid. De wijk is gebouwd in een tijd dat mensen eerst in een flat gingen wonen, dan doorstroomden naar een eengezinswoning en ten slotte kwam je in het bejaardentehuis. Dat werkt niet meer, mensen blijven niet meer op één plek. Er is dus een andere formule nodig. En je moet voor de mensen die wél blijven iets bindends vinden.” Een project zoals dit van het kunstenaarsduo kan zo’n voorbeeld zijn.

Dat Selwerd een probleemwijk zou zijn, daar wil Behmessaoud niks over horen. “Ik heb geen problemen. In Nederland bedenken jullie altijd oplossingen voor problemen die er helemaal niet zijn. Mensen zijn hier vaak gewoon tevreden, ook al hebben ze geen duur huis en misschien geen werk. Maar als je ze erop gaat wijzen, dan gaan ze erover nadenken, twijfelen. Zou ik echt een mooier huis kunnen hebben? Een leuke baan kunnen krijgen? Dáár worden ze ongelukkig van.” <

De opnames in de wijk vormen een uitgangspunt voor het kunstproject dat het kunstenaarsduo later dit jaar presenteert.

REPORTAGE

BAM!

KUNST DIE BINNENKOMT

confronterend

ONTROEREND

alarmerend

HARTVERWARMEND

tegenstrijdig

LEES MEER >

KUNST & MAATSCHAPPIJ

Er zijn van die kunstuitingen waar je niet omheen kunt. Niet door hun fysieke omvang, maar doordat ze iets in gang zetten. Ze zijn de wekker voor je sluimerende onverschilligheid. De WD40 voor je vastgeroeste denkpatronen. De breekijzers voor je dichtgetimmerde redeneringen. We zien deze 'wake-up art' mondiaal oprukken. En we hebben ze heel hard nodig, die creatieve vrijdenkers die met hun werk alles overhoop gooien. Waarom eigenlijk?

"leuwww!" gilt het meisje met de paardenstaart. Ze maakt van schrik een sprongetje. Haar vriendin deinst achteruit, trekt een vies gezicht en frons langdurig haar wenkbrauwen, alsof ze wil zeggen: "Waar sta ik in vre-des-naam naar te kijken?" Naar de laatste levensminuten van een biokip, gefilmd door kunstenaar **Hans van Houwelingen**. Het moment waarop de kip zijn laatste straaltje levensvocht laat lopen, wekt heftige reacties op. "Gatver," besluit de paardenstaart terwijl ze de ruimte uitloopt, "ik hoef dat écht niet te zien!" Waarop haar fronsende vriendin opmerkt: "Nou, je eet anders gewoon kipnuggets van plofkippen. Vind je dat wel normaal ofzo?"

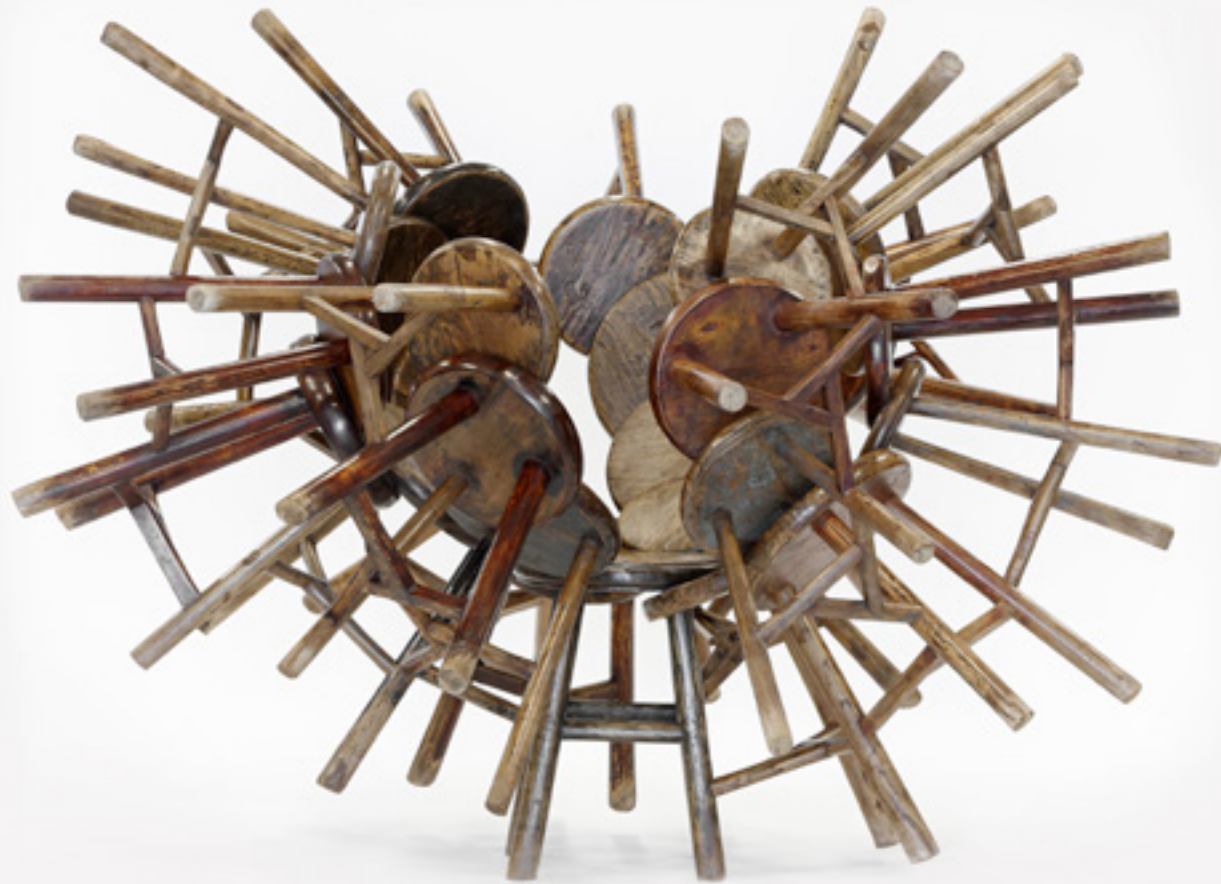
"Een goed kunstwerk bezit complexiteit, is meerduidig, schept vragen in plaats van dat het antwoorden geeft," zegt kunstcriticus en schrijver **Hans den Hartog Jager**. Vorig jaar stelde hij de tentoonstelling *Meer Macht* samen, in Museum de Fundatie in Zwolle. Een tentoonstelling met als thema: kunnen kunstenaars werkelijk macht uitoefenen met hun werk? De curator selecteerde voor *Meer Macht* kunstwerken die je zekerheden aan het wankelen brengen maar je geen bepaalde mening proberen op te dringen. "Goede kunstwerken zetten je aan tot nadenken, laten je dingen ervaren die je nog niet eerder hebt ervaren," aldus Den Hartog Jager. Het filmpje *Biokip* van Van Houwelingen voldeed aan alle criteria. De sterfscène, met in de hoofdrol zijn eigen bejaarde

kip, geeft een rauw, onopgesmukt beeld van de benauwde laatste momenten van een kip die een relatief prettig leven achter de rug heeft als 'huiskip.' Het feit dat je desondanks behoorlijk aangedaan het museum verlaat, roept bijna een schuldgevoel op; je weet immers dat miljarden kippen 24/7 een dergelijke lijdensweg moeten doorstaan? Hoewel... móeten?

Dat is nu precies wat een geëngageerd kunstenaar probeert te bereiken: dat je je als bezoeker afvraagt of de normale gang van zaken eigenlijk wel zo normaal is. Of het wel zo moet, en niet wellicht ook anders kan? Dat hij je tot denken aanzet en misschien zelfs wel een verandering in je denken teweegbrengt.

UNIVERSELE VRAGEN

Een voorbeeld van dergelijke geëngageerde kunst is die van de Chinese kunstenaar en activist **Ai Weiwei**, van wie het Groninger Museum twee werken bezit: *Water Melons* en *Grapes*. Het laatste werk is een installatie van 27 antieke houten krukjes van hetzelfde type, met elk zijn eigen 'verhaal': ze werden eeuwenlang door mensen uit de lagere klassen gebruikt, ze vertellen van armoede en uitzichtloosheid. De krukjes zijn door de kunstenaar met de traditionele technieken – zonder één spijker of schroef – aan elkaar verbonden. In die zin staat het werk ook symbool voor de dynamiek van het moderne China: steeds meer indivi-

Ai Weiwei – *Grapes* (2009), 27 krukjes uit de Qing-dynastie (1666-1912),
collectie Groninger Museum

duen proberen los te komen van de van bovenaf opgelegde 'harmonie', maar hun bewegingsruimte blijft heel beperkt. Curator **Sue-an van der Zijpp** van het Groninger Museum is heel enthousiast over *Grapes*. "Er zit humor in. De krukjes zijn wezens geworden die een eigen leven gaan leiden. Wij werken allemaal hard om dingen te kunnen kopen. We denken dat we met onze spullen aan de haal gaan, maar vaak is het andersom: de spullen gaan met ons aan de haal. We zijn slaaf van de materie. Als je langer naar de krukjes kijkt, komen er zoveel gedachten naar boven. Dat maakt het tot een extreem goed werk."

Weiwei staat bekend om zijn felle aanklachten tegen het maatschappelijke, juridische en politieke klimaat van het huidige China. De titel van de tentoonstelling die hij in 2013 samen met conservator en kunstcriticus **Feng Boyi** in het Groninger Museum cureerde, liet dan ook weinig aan de verbeelding over: *Fuck Off 2*. Het was een uithaal naar de geringe artistieke vrijheid in China en de repressieve houding van de Chinese regering tegenover individuele activiteiten; dertien jaar eerder had hetzelfde duo de expositie *Fuck Off* in Sjanghai georganiseerd, die aldaar al snel aan censuur ten prooi viel wegens de vermeende radicale inhoud.

DUBBELE MORAAL

Ook **Silvia B.** stelt met haar werk sociaal-maatschappelijke issues aan de kaak. Het majestueuze *Ultra* aan de Emmasingel in Groningen toont ons op het eerste gezicht een trotse, mooie vrouw, die voldoet aan het schoonheidsideaal. Volle borsten, slanke taille, lange benen. Een sprankelende verschijning. Wie nauwkeuriger naar het ruim acht meter hoge kunstwerk kijkt, ziet een fysiek gemankeerde vrouw, wier veel te

[LEES MEER >](#)

KUNST DIE BINNENKOMT **LAAT** ONS **OP** **ONALLEDAGSE** **WIJZE** **ZIEN** DAT **NIETS OP ZICHZELF STAAT**

korte beentjes in een crinoline-achtig harnas hangen, en wier armen zijn verlengd met protheses, zodat ze zich met haar 'schijnschoonheid' kan voortbewegen. Wat we al niet voor ons uiterlijk over hebben, door alle schoonheidsidealen die ons door de neus worden geboord! Silvia B. drukt ons met de neus op onze dubbele moraal.

Drie jaar later doet ze dat opnieuw, maar nu als curator van de tentoonstelling *Bloedmooi – onze dubieuze relatie met het dier* (Historisch Museum Rotterdam, 2007-2008): terwijl onze huiskat spinnend op schoot ligt, zitten we met ons achterste op een kalfsleren fauteuil en nemen we nog een toastje met wildzwijnpaté. We demonstreren tegen bont in de winkels, maar hebben in Nederland nog steeds een nertsenfokkerij die goed is voor de export van zes miljoen bontjes per jaar. *Bloedmooi* liet zien waar kunstenaars goed in zijn: alles dusdanig vergroten, uit z'n verband rukken of in het absurde trekken dat je er nog dagen over aan het malen bent en... acuut aan de maaltijdsalade met geitenkaas gaat. Zo zien we een foto van een lief meisje dat op de rand van een bed zit met een gevild, bloederig konijn in haar armen (**Koen Hauser**). En we komen langs de getatoeëerde varkenshuid van **Wim Delvoye**, die de dieren op zijn boerderij in China onder verdoving tatoeëert. Is dat kunst die veel te ver gaat? Of maakt de kunstenaar het statement dat zijn

dieren een redelijk normaal leven leiden, terwijl 'onze' varkens moeten lijden om zo snel mogelijk gereed te zijn voor consumptie? Het antwoord krijgen we niet; *Bloedmooi* stelt vooral vragen. Waarom gaan we zo om met onze dieren? Waarom zijn we wel of juist niet gechoqueerd door wat we zien? Kunst is het uitgelezen middel om taboes te doorbreken, tot zelfreflectie aan te zetten. Kunst die 'binnenkomt' stelt ons (ongemakkelijke) vragen, haalt ons uit de comfortzone, confronteert ons met andere waarheden dan de onze. Zo blijven we scherp. Zo zijn we gewapend tegen afvlakking en 'eenrichtingsdenken'. Zo ontwikkelen we het vermogen tot genuanceerd denken.

Kunst die binnenkomt laat ons op onalledaagse wijze zien dat niets op zichzelf staat, alles vele kanten heeft. Confronterende, ontroerende, alarmerende, hartverwarmende en tegenstrijdige kanten. Ja, ook kanten die we níet zo vaak horen omdat men ze niet durft uit te spreken.

SAMENWERKING GENEREERT IMPACT

De rebelse, geëngageerde kunstenaar kan zijn punt niet op eigen kracht maken. Daarvoor heeft hij anderen nodig en anderen hem. Het zijn de curator, de museumdirectie, kunstcommissie, gemeente, buurtverenigingen – in wisselende samenstellingen – die bepalen of een kunstwerk of tentoonstelling er wel of niet komt. Met andere woorden: niet alleen de kunstenaar maar ook andere beslissingsbevoegden dragen in hoge mate bij aan de maatschappelijke invloed van kunst. Silvia B. kon dankzij de opdracht van het CBK Groningen voor het Cascadecomplex haar statement over de maakbare mens maken met haar kunstwerk *Ultra*. Het werk had zonder deze samenwerking nooit de uiteindelijke omvang en impact kunnen hebben.

In de samenvatting van *De waarde van cultuur* (rapport door **Sophie Elkhuisen, Pascal Gielen, Quirijn van den Hoogen, Thijs Lijster** en **Hanka Otte** - Onderzoekscentrum Arts in Society / Rijksuniversiteit Groningen) schetst schrijver **Patrick De Rynck** de ideale situatie: hoe het werk van één kunstenaar een sneeuwbaaleffect veroorzaakt dat z'n weerga niet kent, dankzij de welwillendheid en goede samenwerking van diverse partijen. Hij schrijft: *Voor een eigen tentoonstelling in een kleine galerie maakte een fotograaf bijzondere portretten van mensen met dementie. (...) De expo maakt grote indruk. Een lokale organisatie pikt dit op en zoekt middelen voor een groter project. De foto's worden gigantisch uitvergroot en op centrale plaatsen in de stad opgehangen (...) De boodschap: mensen met dementie zijn mensen zoals u en ik. Het project brengt heel wat teweeg en leidt tot een tiendaagse met toneelvoorstellingen, straatacts, infosessies, poppenspel over het thema, opendeurdagen in zorgcentra enzovoort. De lokale overheid pikt het op en neemt een betere omgang met mensen met dementie op in haar beleid.*

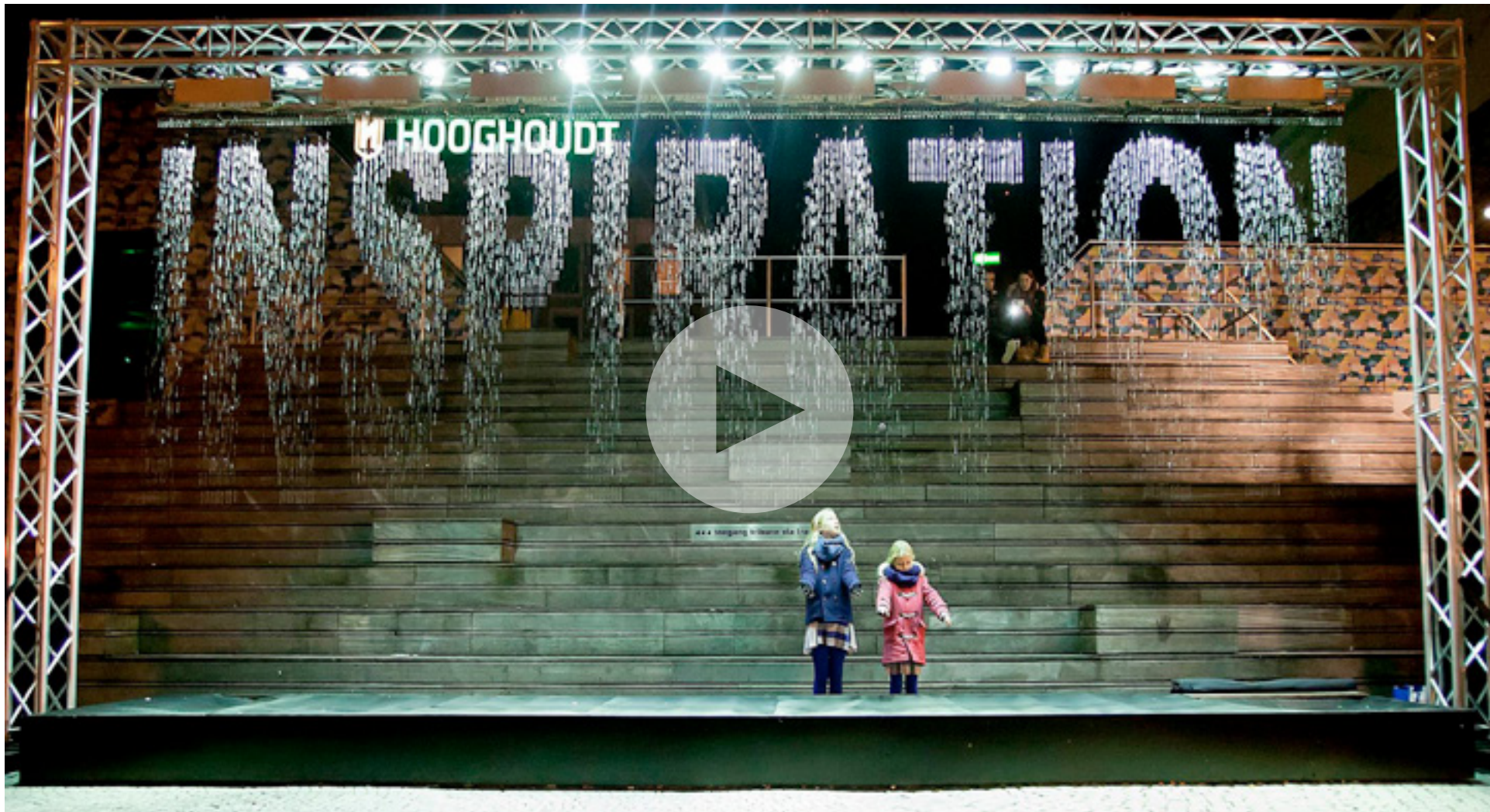
Wat gebeurt hier? Een kunstenaar doorbreekt een ingesleten gewoonte: mensen met dementie toon je beter niet. Die openheid wordt op stedelijke schaal versterkt en leidt tot een intense periode waarin dementie in een stad het centrale thema wordt, met kunst- en cultuurprojecten en met informatie over de ziekte. Ook andere gemeenschappen doen mee. De overheid speelt in op de latente behoefte die plotseling zichtbaar werd en probeert de aandacht te verankeren. Het aantal burgers met dementie neemt intussen almaar toe.

De Rynck schudt dit voorbeeld niet zomaar uit zijn mouw. Het beschreven evenement vond werkelijk plaats, en wel in Berlijn in 2009,

TIJDENS HET FOTOGRAFEREN BLEKEN DEMENTERENDE MENSEN UNIEKE MENSEN DIE VAN HET LEVEN GENIETEN 99

onder de titel *Konfetti im Kopf - Demenz berührt mit vielen Gesichtern*. Het initiatief tot deze manifestatie kwam van één enkele man: de Hamburger freelance portretfotograaf **Michael Hagedorn**, die al enkele jaren mensen met dementie portretteerde en met hen een vertrouwensband opbouwde. Hij had een duidelijk omlijnd doel en een instrument: met een openluchtfototentoonstelling in de stad de eenzijdige cliché-beelden over mensen met dementie doorprikken. Hagedorn: "Tijdens het fotograferen van dementerende mensen bleken velen van hen unieke mensen die doorgaans van hun leven leken te genieten. Dat ging in tegen de clichébeelden over dementie. Ik zocht naar manieren om mijn foto's toegankelijk te maken voor zoveel mogelijk mensen en hen ermee te verrassen. Je bereikt alle generaties en alle rangen en standen alleen door een krachtige visuele aanwezigheid in de publieke ruimte, en dankzij de mogelijkheden van sociale media en netwerken."

Om met kunstschilder en beeldhouwer **Edgar Degas** te spreken: "Kunst is niet wat je ziet, maar wat je anderen laat zien." <

WOORDENFONTEIN ZORGT VOOR KIPPENVEL

New York had het, Londen ook en toen Groningen: *Bit.fall*, het kunstwerk van kunstenaar **Julius Popp** waarin vallende waterdruppels een woord vormen dat een fractie van een seconde leesbaar is. Maar niet zómaar een woord: de software in de installatie kiest alleen die woorden die op dat moment het meeste voorkomen op nieuwswebsites. Het leidt tot een intrigerend spektakel dat menig voorbijganger even tot stilstand brengt en laat nadenken over de snelle veranderende datastromen waarmee we dagelijks in aanraking komen. Zo ook **Annette Stikkelorum**: “Van sommige dingen krijg je kippenvel, wat een mooi kunstwerk.” Het CBK haalde de installatie van Popp speciaal voor het inspiratiefestival Let's Gro naar de Grote Markt. Met succes. Het was dé hit van het festival! En een knipoog naar de discussie rondom de fontein op de Grote Markt.

In samenwerking met Let's Gro

LEES MEER >

PAS OP EN BROEK VERBEELD

Startende kunstenaars hebben opdrachten nodig. Het Kunst-op-Maatprogramma van het CBK voorziet hierin: het koppelt starters aan opdrachtgevers. In nauwe samenwerking met de provincie Groningen zijn via dit programma al drie opdrachten tot stand gekomen, er wordt gewerkt aan een vierde. Iedere opdracht begint met een pitch waaraan enkele in Groningen wonende kunstenaars deelnemen, gevolgd door een keuze voor één van hen. Voor een kunstwerk in vijf vergaderruimtes, genoemd naar de Groningse gehuchten Pas op, Foxham, Wierum, Hemert en Broek, koos de Provincie voor **Tymo Grijpma** (Leeuwarden, 1989). Grijpma bezocht de gehuchten en liet zich inspireren door de omgeving en de plaatselijke verhalen. Alle info verwerkte hij in zijn kunstwerk, dat bestaat uit vijf tekeningen die deze plekken verbeelden.

In samenwerking met provincie Groningen

LEES MEER >

TWEET HERSTELT MARTINITOREN IN ERE

Een kennis van grafisch vormgever **Patrick Loonstra** (Groningen, 1977) plaatste een foto van de nieuwbouw van studentenvereniging Vindicat op Twitter. Gezien vanuit de Oosterstraat, waardoor een pijnlijk kale muur werd blootgelegd. “Lelijk wit” noemde de vormgever hem en kwam met een voorstel. In Photoshop maakte hij een compilatie waarin de verderop staande Martinitoren doorloopt op de blinde muur. Alsof je door de sociëteit heen kunt kijken. En zo werd het idee voor een tekening op Twitter geboren. Het CBK pikte de tweet op, betrok striptekenaar **Erik Wielaert** (Amersfoort, 1957) erbij en zorgde voor de realisatie. Op de kale muur is een gigantisch doek gespannen waarop de onderkant van de Martinitoren prijkt met op de voorgrond futuristische personen die op zoek zijn naar het toekomstige Groninger Forum.

In samenwerking met Project Grote Markt Oostzijde, Groningen City Club, Stadsdeelcoördinatie binnenstad, Vindicat, Groninger Forum, Sign-up en aannemers BAM, Jurriëns en Jorritsma Bouw

[LEES MEER >](#)

LEERLINGEN BEGROETEN OLIFANTJE VAN PLOEGKUNSTENAAR

Een olifantje uit natuursteen stond op het schoolplein van een kleuterschool in Hoogkerk, maar het werk moest worden gerestaureerd. Woningcorporatie Woonstade (nu Steelande) haalde het daarom weg. Daarna duurde het even tot het werk weer in de wijk kwam, want in de tussentijd maakte de kleuterschool plaats voor nieuwbouw. Het goede nieuws: in samenwerking met de kunstcommissie Hoogkerk, en na bemiddeling van het CBK, is het olifantje terug. Nu op de groenstrook in De Sanstraat tussen de Anne Frankschool en de bibliotheek. In het bijzijn van driehonderd uitgelaten leerlingen van de school is het onthuld. De bekende Ploegkunstenaar **Klaas van Dijk** (1913 – 1990) maakte het beeld. In 1977 ontving hij de culturele Egbertsprijs, onder meer voor zijn verdiensten voor De Ploeg. Naast dit werk staan er nog meer kunstwerken van hem in de stad, zoals *De Haan* aan de Praediniussingel.

In samenwerking met kunstcommissie Hoogkerk, woningcorporatie Steelande en Anne Frankschool

[LEES MEER >](#)

‘VREDE IS ETEN MET MUZIEK’ GERED

Een jarenlange blootstelling aan etende en drinkende scholieren werd het kunstwerk *Vrede is eten met muziek* van kunstenaar en dichter **Lucebert** (1924 – 1994) bijna fataal. Voormalig biologiedocent **Peter Delea** vond dat het zo niet meer kon en ging samen met twee collega's op zoek naar geld voor de restauratie. Met behulp van het Groninger Museum, diverse inzamelingsacties van de docenten en onder andere een bijdrage en de inzet van het CBK is het doek in originele staat hersteld. Het hangt weer in het Werkman College aan de Melisseweg, maar niet meer in de kantine; het werk van 2,5 meter hoog en 7 meter breed heeft nu een plek in de mediatheek. Delea kijkt tevreden terug. Met de restauratie wil hij een boodschap afgeven: "Kunst en cultuur zijn een essentieel onderdeel van het onderwijs."

In samenwerking met Groninger Museum, H.N. Werkman College en diverse particulieren

[LEES MEER >](#)

FANTASIE BART NIJSTAD

In een vierjarig project verbeelden Groninger striptekenaars op verzoek van het CBK de veranderingen aan de Grote Markt. Ze doen dat op de bouwschutting rondom de nieuwbouw aan de markt. In de vierde strip in deze estafette fantaseert **Bart Nijstad** over het ontstaan van het Groninger Forum. Nijstad doet dat aan de hand van een mystiek wezen dat het toekomstige Forum uiteindelijk in de stad plaatst. Eerder tekenden **Sam Peeters**, **Barbara Stok** en **Erik Wielaert** een strip voor de bouwschutting. Na Bart Nijstad sluit **Maria van Driel** de reeks af.

In samenwerking met project Oostwand Grote Markt, Groninger Forum,
het Nederlands Stripmuseum en de ondernemers uit de buurt

LEES MEER >

FOTO

BRUG TUSSEN LOKALE KUNSTENAARS EN PUBLIEK

Je hebt broedplaatsen, kunstenaars, vormgevers, presentatieruimtes, publiek, Groningen en Haren. En dit alles is te combineren tot één geheel. En zo gebeurde het: 53 kunstenaars en vormgevers uit de groenste broedplaats van Nederland, De Biotoop Haren, kwamen naar Groningen. Dat leverde een diverse tentoonstelling op die honderden bezoekers trok. De lokale kunstenaars slaan zo met behulp van het CBK een brug naar het publiek. Op de foto werk van Marja Hagenauw (links) en Gabriëlle Kroese (rechts). Het beeld is van Tjeerd Bosma.

In samenwerking met De Biotoop Haren

[LEES MEER >](#)

FOTO

SUPERTROTS

Kyra Korringa studeerde afgelopen zomer af aan Academie Minerva. Haar eindexamenwerk was in het CBK te zien. We vroegen haar: hoe gaat het nu met je? Ze liet ons weten dat het goed met haar gaat. "Ik focus me nu eerst op mijn schrijfwerk. Dat wil ik verder ontwikkelen. Het beeldende werk is even buiten beeld. Hoogtepunt van mijn opleiding? Dit werk. Daar ben ik supertrots op."

In samenwerking met Academie Minerva

LEES MEER >

LEUKSTE WINKELSTRAAT BARST VAN DE KUNST

Een jaar lang mag de Groningse Folkingestraat zich de leukste winkelstraat van Nederland noemen. Een paar jaar eerder werd de Italiaanse delicatessenzaak in die straat, Ariola, al verkozen tot de leukste winkel van het land. De straat is een levendige smeltkroes van kunst- en cultuuruitingen. Je vindt er mode, galleries, antiquairs, horeca en veel kunst. Ooit was de straat het centrum van een levendige joodse cultuur. De synagoge aan het einde van de straat getuigt daar nog van. Maar zoals overal liet de Tweede Wereldoorlog een grote leegte na. Het project *Verbeeld Verleden*, bestaande uit vijf kunstwerken, herinnert aan het rijke verleden van de straat. *Galgat hamazalot*, de maancyclus in het wegdek van **Joseph Semah**, is een van die werken. Op www.staatingroningen.nl vind je de andere werken en het verhaal erachter. <

“ Creativiteit is
geen extraatje:
HET MAAKT MENSEN
FLEXIBEL, VINDINGRIJK EN BETER
in staat zich **aan te passen**
aan nieuwe
omstandigheden ”

Mark Mieras

wetenschapsjournalist

TERUGBLIK

Wildvang: een avond vol beeldende kunst, muziek en poëzie

“PERFECTE MANIER OM PUBLIEK TE TREKKEN”

WILDVANG BRUIST VAN HET TALENT

Het bevindt zich overal in de stad en kiest z'n eigen koers: veelbelovend Groninger 'kunstwild.' Met 'Wildvang' zet het CBK dit ongetemde talent in de spotlights. Beeldende kunst, muziek en poëzie vinden een podium tijdens dit jaarlijkse event. Editie 2014 was een succes. Voor het kleurrijke, enthousiaste publiek kwam de laatste ronde te vroeg, “Want er hing een verdomd goeie sfeer...”

De benedenverdieping van het CBK is drukbevolkt. Jonge kunstenaars en hun aanhang, cultuurliefhebbers, medewerkers uit het culturele veld en nieuwsgierige voorbijgangers genieten van de beeldende kunst, de bandjes en de presentaties op de verschillende podia. Jazzy en funky klanken van **Chiel Busscher** en zijn gelegenhedsorkest klinken door de ruimte. De cocktails en tapas vinden gretig aftrek. *Wildvang* is in volle gang.

Het event, dat nog het meeste weg heeft van een festival, geeft een overzicht van het werk van jong, professioneel kunsttalent. Daar barst het van in Groningen, maar makkelijk te 'vangen' is het niet. De kunstsector is, zoals overal, ook hier overal. Artistieke twintigers en dertigers bewegen zich in hun eigen wereld van ateliers, studiootjes, kleine podia en exposities. Voor het CBK reden genoeg om dit talent

[LEES MEER >](#)

tijdens *Wildvang* een groot gezamenlijk podium en een breed publiek te bieden. En... de jacht te openen. Dat resulteert in een mooie vangst: performing poets, beeldend kunstenaars, liedjesschrijvers, jonge bands, schrijvers en dj's.

STIPENDIUM

"Dan moet je huilen van de geur die in je haren trekt. Je wijst me een reiger aan die je van vroeger kent... Mama, wanneer leef je?" Dichter **Joost Oomen** staat op het podium. Verspreid om hem ligt, hangt en staat het werk van de acht beeldend kunstenaars. Allen genomineerden voor het Hendrik de Vriesstipendium. Het werk komt goed uit de verf in de lichte, hoge ruimte en mag rekenen op een breed publiek, dankzij de gevarieerde programmering.

Behalve de genomineerden voor 2014, zijn ook de winnaars van 2013 present. Dichter **A.P.E. (Leonie) Veraar** en schrijversduo **Ruth Koops van 't Jagt / Lieke van den Krommenacker** presenteren en signeren vandaag hun debuten. "Voor ons is het een fantastische ervaring omdat echt iedereen er is, familie én vrienden," vertelt Koops van 't Jagt enthousiast. "Maar even los daarvan hangt er op *Wildvang* een echt festivalsfeertje. Zelf ben ik erg van de verbinding, dus het samenbrengen van disciplines vind ik een goed uitgangspunt. Je kunt van elkaar leren en elkaar versterken."

De podia worden beurtelings bezet door liedjeszangers, bandjes, dichters, schrijvers en dj's of een prikkelende combinatie daarvan. Volgens de genomineerde beeldend kunstenaar **Lotte Milene Bosman** is zo'n gecombineerd festival de perfecte manier om publiek naar het CBK te

trekken. En om publiek met verschillende disciplines in aanraking te brengen. "Echt een mooi initiatief! Ik heb me de hele avond geen seconde verveeld. Aan het einde heb ik zelfs nog staan dansen!" Genomineerde **Koos Buist** vraagt zich af of het wel zo ideaal is om beeldende kunst en muziek met elkaar één ruimte te laten delen, omdat de feestdrukte misschien niet voldoende rust geeft voor het bekijken en beleven van de werken. Hij denkt dat beide kunstvormen misschien beter tot hun recht komen als bijvoorbeeld muzikanten zich laten inspireren door het getoonde werk, of als videokunst zich door muziek laat begeleiden. Dat wil overigens niet zeggen dat hij niet te spreken is over het multidisciplinaire karakter van *Wildvang*. Integendeel. "Ik heb erg genoten van de literaire voordrachten. De combinatie van beeldende kunst en literatuur is een goeie. Het trekt elkaar de diepte in," aldus de kunstenaar. Buist kan zich voorstellen dat er in een volgende editie ook nog andere disciplines aan bod komen, zoals theater en dans.

BLIJ VERRAST

Ook voor bezoeker **Marcel de Vries**, zelf mediakunstenaar, kan het niet gevarieerd genoeg. "Het is moeilijk om in Groningen een kunstevent neer te zetten dat body heeft, maar dit is een fijn overzicht van lokaal talent. Ik ben echt blij verrast." De Vries vindt het goed dat het CBK zijn voortrekkersrol serieus neemt en meer gaat samenwerken met de kleinere instellingen, samen de schouders eronder zetten, zodat je een event als *Wildvang* samen scherp kunt neerzetten. Jammer alleen dat het zo stipt op tijd afgelopen was, vond hij. "Want er hing een verdomd goeie sfeer!" De volgende *Wildvang* is zaterdag 12 december 2015. <

In samenwerking met Hendrik de Vriesstipendium

FOTO

AFLUISTEREN, BESPIEDEN EN VOLGEN

Het privéleven van een ander vinden we mate-loos interessant. Of het nou positief of negatief is, we vormen ons altijd wel een mening van onze medemens. Bijvoorbeeld over de man die ons voorlaat bij de kassa, een straatmuzikant, een fietser die ons geen voorrang geeft terwijl we toch echt van rechts komen. Als er een plek bij uitstek is om mensen te spotten, dan is dat het Noorderzon Festival. Met een promenade

van noord naar zuid zijn er genoeg mogelijk-heden om anderen te bekijken en jezelf te laten zien. Juist van dat gegeven maakte **Anneriek de Vries** (IJlst, 1987) gebruik in haar perfor-mance *VOLGERS*. De Vries vroeg Noorderzon-bezoekers zichzelf even buiten spel te zetten en te bekijken in plaats van bekeken te worden. De performance begon met een audiofragment met tips, gevolgd door een echte achtervolging

in het Noorderplantsoen. Ongegeneerd een bezoeker afluisteren en bespieden. Met haar performance wilde De Vries de festivalbezoekers in 2014 op een andere manier leren kijken. Ze realiseerde *VOLGERS* in opdracht van het talentontwikkelingsprogramma van het CBK waarbinnen het jaarlijks een podium biedt aan een startende kunstenaar op het festival. <

In samenwerking met Noorderzon en Platform GRAS

CBK IN 2014

Talent ontwikkelen, samenwerken, kunst lenen, inspireren, leren en beleven, samen leven.

Dat was 2014 in een notendop voor het CBK. Een korte terugblik...

EVEN IETS ANDERS

• Erwin Olaf - *High Heels* (uit de serie *Squares 1984-1990*), courtesy Flatland Gallery •

leen een kunstwerk

Eindredactie: Ronald Rooijakkers

Redactie: Renée Dannis, Ronald Rooijakkers, Marijke van der Woude

Beeld: Harry Fierkens, Jenne Hoekstra, René Keijzer, Marten de Leeuw

Ontwerp en vormgeving: Silverbee

Aan deze uitgave werkten mee: Pieter Duijser, Sanne Kooij,
Diana Lourens, Inge Pijnacker Hordijk

Foto cover: *Bit.fall* – Julius Popp, fotografie Jenne Hoekstra

We hebben deze uitgave met de grootst mogelijke zorg samengesteld.
Op de inhoud berust copyright. Als u iets uit deze uitgave wilt overnemen,
neem dan contact met ons op.

Uitgave: CBK Groningen

Postbus 775

9700 AT Groningen

T (050) 368 01 60

I info@cbkgroningen.nl

W www.cbkgroningen.nl

 facebook.com/cbkgroningen

 [@cbkgroningen](https://twitter.com/cbkgroningen)

© 2015

Het CBK Groningen is een werkmaatschappij van de
gemeente Groningen.

